

Niels Lund, Else Roesdahl, Inge Skovgaard-Petersen og Preben Meulengracht Sørensen. Takket være symposiumets virkeligt tværfaglige kvaliteter får vi her en kortfattet men yderst gedigen oversigt over missionen i Skandinavien med en alsidig belysning af det spinkle kildemateriale med dets mangler og komplikationer og det faktum, at vi næsten inet ved om situationen i det prækristne Norden, her står vi på bar bund. Efter en opsummering af diskussionen følger en række mindre artikler om missionen generelt, missionen i Finland, mødet mellem de kristne og hedningene i 800-tallet og den fortsatte kristning af de nordiske lande i vikingetiden. Birgit Sawyer afslutter med værdifulde synspunkter på helgenlegenderne, Adam af Bremen og Saxo. Her foreligger altså en udmærket status over forskningen af i dag og ikke mindst inspiration til fornyet tværfaglig forskning og detailanalyser.

Michael Linton

Brian Patrick McGuire (red.): *Mennesker i Danmarks og Europas middelalder*. (C. A. Reitzel, 1986). 267 s., 160,- kr.

Biografien oplever i disse år en renaissance i det almindelige kulturliv. Habile skribenter, ikke mindst skønlitterære forfattere, fremtrædende journalister og kendte litteraturhistorikere, udgiver opsigtsvækkende bøger om interessante personligheds liv. Formentlig siger det ganske meget om vor egen tid, at dens læsende publikum er så optaget af afdøde menneskers indholdsrige tilværelse.

I hvert fald er det et forhold, hvori naturligt nok også adskillige faghistorikere har set en udfordring, omend det vist kan hævdes, at den historiske fagtradition pålægger dem en akkuratesse i dokumentationen, som lettere løben-

de litterære penne mere ubesværet ser bort fra. Men fristelsen til at prøve personskildringens kunst kender nok de fleste. For forskere, hvis daglige emne er middelalderen, bliver der i så fald nærmest tale om tillokkelsen ved det absurde. For middelalderens eller i hvert fald dens skribenters interesse var ikke det individuelle, men det stereotyp. Lysende personligheder vil derfor sjældent træde forskeren umiddelbart imøde i de bevarede kilder.

Sådan er vilkårene også for de 14 forfattere med tilknytning til Københavns Universitets Center for Europæiske Middelalderstudier, som i fællesskab har villet prøve kræfter med biografens kunst. Hver især har de prøvet at portrættere et middelalderligt menneske. Brian Patrick McGuire har redigeret og prøvet at udtrække en konklusion af skildringerne af den ganske blandede skare af udenlandske og danske personer.

Opgaven har været vanskelig, ikke mindst for de forfattere, der behandler et dansk emne. Som Grethe Jacobsen skriver i sin på de givne betingelser vellykkede artikel om skomagerkonen Keluf Jacob Nielsens fra Malmø: »Det ville have været rart, om Keluf foruden sin regnskabsbog også havde efterladt en dagbog, så vi kunne få et indtryk af hendes personlighed« (s. 233). Men Keluf hørte ikke til en generation, der var selvoptaget nok til at føre dagbøger. Så forfatteren må nøjes med regnskabsbogens små glimt af det menneske, der førte den, og i øvrigt gribe til at sætte hende ind i et billede af Malmø i det 16. århundrede.

En sådan fremstilling må få svært ved at nå sin hovedpersons »håb, tvivl, lyst og glæde«, sådan som det er redaktørens formål (s. 267). Skildringen må af kildemæssige årsager blive socialhistorisk og altså handle om personens vilkår, som i Knud Pranges behandling af enken Johanne Podebusks skæbne i 1400-tallet: »de kvinder i senmiddel-

deren, der blev enker og som skulle klare dagen og vejen, ikke blot for sig selv, men også for nogle umyndige børn, havde særdeles vanskeligt ved at opretholde deres og slægtens position.« (s. 215).

Noget mere har de forfattere at gøre med, som behandler kendte europæiske, kirkelige skikkelser med et bevaret forfatterskab. De kan skildre personens fromhedsliv, men har tydelige vanskeligheder med at fange den individuelle profil. Med én undtagelse: udgiveren McGuire når selv det mål, han har sat sig.

Hans bidrag er en umådeligt fængslende skildring af den engelske cistercienserabbed fra 1100-tallet Aelred af Rivaulx. Med megen takt analyseres hans forfatterskab som udsprunget af en livslang kamp med en ikke fornægtet homoseksualitet. McGuire har haft et kildegrundlag, som i sjælden udstrækning gør det muligt at nå personens psyk. Og han har en meget heldig hånd med at kombinere personkarakteristikken med et rids af den middelalderlige forestillingsverden, man må forstå som baggrund for Aelred.

Bogen er tænkt som populærvidenskab for et middelalderinteresseret publikum. Til det formål forekommer de fleste bidrag velegnede. McGuires artikel kan derudover tages som et mønstereksempel på, hvorledes biografien kan dyrkes i en periode, hvor man på forhånd troede den umulig.

Helge Paludan

Tore Nyberg, Hans Bekker-Nielsen og Niels Oxenvad (red.): *Knudsbogen 1986. Studier over Knud den Hellige*. Fynske studier XV. (Odense Bys Museer 1986). 191 s., ill.

Den historiske lokalpatriotisme er stærk i Odense. I forbindelse med 900-året for drabet på Knud den Hellige,

der som bekendt fandt sted i Albanikirken i Odense, benyttede en komite lejligheden til at få de store pengekasser lukket op. Det lykkedes i den grad, at hele otte fonde og legater har ydet støtte til den publikation, der i 1986 indgik i højtideligholdelsen af den mindeværdige begivenhed. Og bogen er da også blevet flot.

Så flot, at dens ydre fremtoning: i stort format, på godt papir og smukt illustreret fortjener fremhævelse som dens vigtigste karakteristikum. I en bog af den karakter får billedmaterialet en selvstændig betydning som kildepublikation. Herom har bogens redaktion tydeligvis været meget bevidst. Billedteksterne oplyser overalt prisværdigt præcist fundomstændighederne ved det gengivne. Man får så nøjagtigt som muligt at vide, hvad det er, man ser. Det æstetiske højdepunkt nås i illustrationerne til Elisabeth Kofod-Hansens artikel om »Knud den Hellige i middelalderlige malerier og træskærerarbejder. Et bidrag til Knud Konges ikonografi«, bl.a. gengives her i farver Lennart Larsens fotos af Knudsfremstillingerne på en altertavle fra Sct. Peders kirke i Næstved o. 1500. Meget vigtige for fremtidig forskning er de gode fotografier fra genåbningen af helgenkisterne i Odense Domkirke i 1985.

Bogen består af 12 enkeltbidrag, og den iagttagelse trænger sig på, at man har måttet lidt langt omkring for at få så stort et værk ud af det. Spidsartiklen skrives af Carsten Breengaard. »Det var os, der slog kong Knud ihjel« hedder den med et citat af en gammel vendelbo i Hans Kirks *Fiskerne*. Det bruges for at dokumentere, at myten om den tyranniske kong Knud blev led i en kulturradikal ideologi, som det kildekritiske gennembruds historikere lå under for. At Breengaard mener dette – og sikkert har ret i det – er kendt siden hans store opgør med »Weibull-syntesen« i disputatsen *Muren om Israels hus*